

Praní špinavých peněz a novela trestního řádu

Alexander NETT

A. Trestněprávní aspekty

Trestněprávní řešení postihu jednání označovaných jako praní peněz má svůj nezastupitelný význam. Trestní zákon (zákon č. 140/1961 Sb. v platném znění) do novelizace provedené zákonem č. 557/1991 Sb. poskytoval řešení prostřednictvím uplatnění trestní odpovědnosti pro trestný čin podílnictví dle § 251 tr. z., a to úmyslnou a nedbalostní formu.

Z hlediska praní peněz je tedy dosah této skutkové podstaty namířen pouze na zajištění trestního postihu osoby, která pomáhá pachateli trestného činu zbavit věc tímto trestným činem získanou jejího původu. Trestný čin podílnictví postihuje formy jednání uvedené v zákoně směřující k zahlazení původu věci, která byla získána trestným činem bez ohledu na skutečnost, o jaký trestný čin se jedná. Vztahuje se nejen na věci získané trestným činem, ale i na to, co bylo za věc získanou trestným činem opatřeno. Typickým případem může být situace, kdy se pachatel trestného činu krádeže zmocnil finanční hotovosti, tuto předal osobě, která ač ví, že se jedná o věc získanou trestným činem, opatří za ni umělecké dílo.

Zákonem č. 557/1991 Sb., došlo k doplnění ust. § 251 o – 251a, který postihuje další formy podílnictví. Jedná se o skutkovou podstatu, která byla navržena ministrem vnitra. Jejím účelem je zajistit trestní postih praní prostředků, získaných trestnou činností. V důvodové zprávě je připomenuto, že tento krok byl učiněn v době, kdy jsme dosud nepřistoupili k evropské konvenci, přesto se však zavedení této skutkové podstaty jeví účelné. Zákon č. 557/1991 Sb. nabyl účinnosti dnem 1. 1. 1992.

Co je tedy obsahem ust. § 251a trestního zákona?

Jedná se o zvláštní formu účastenství, zaměřenou především na „tvrdší“ trestní postih osob, které svým jednáním přispívají k legalizaci věci získaných z obchodu s omamnými látkami nebo z jiného zvlášť závažného trestného činu.

Podle odstavce prvního je možno postihnout osobu, která jinému umožní zastříti původ věci nebo zjištění původu věci získané trestnou činností. Takové jednání je postiženo trestem odnětí svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odst. 1 výdělečně nebo jako člen organizované skupiny, nebo
- b) získá-li takovým činem značný prospěch.

Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odst. 1 ve vztahu k věcem, pocházejícím z obchodu s omamnými nebo psychotropními látkami, nebo z jiného zvlášť závažného trestného činu.

V rovině právních následků trestného činu schrávají rozhodující roli majetkové tresty, jejichž uplatněním je znemožněna dispozice s věcmi získanými trestným činem.

Z výše uvedených skutečností tedy vyplývá, že platný trestní zákon dovoluje postih praní peněz prostřednictvím ust. § 251 – a § 251a za situace, kdy se tohoto jednání dopouští osoba rozdílná od pachatele trestného činu, kterým byla věc získána. Novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 290/1993 Sb. došlo – v § 251a odst. 2 písm. a k vypuštění slova „výdělečně nebo“.

Ze systematiky těchto zákonných ustanovení ovšem nevyplývá fakt, že ust. § 251a tr. z. je zvláštním případem podílnictví. Domnívám se, že ve skutečnosti se jedná o zvláštní formu nadřování. Pro podílnictví je totiž charakteristické převedení věci získané trestnou činností na sebe nebo jiného. Z ust. – 251a tr. z. taková podmínka pro trestní postih nevyplývá. Z formulace této skutkové podstaty je patrný zájem na postihu osob, které pachateli buď bezprostředně po spáchání trestného činu nebo následně umožní zastříti původ nebo zjištění původu věci. Trestnost v těchto případech není vázána na fakt získání majetkového či jiného prospěchu ze strany pachatele tohoto trestného činu. Trestnost je vázána na skutečnost, že k takovému jednání dojde. Z hlediska forem jednání lze uvažovat i o tom, že jde o normu blanketní. Zastření původu věci bylo v době přijímání novely trestního zákona zamýšleno jako jednání, které je v rozporu s předpisy upravujícími povinnost doložit původ věci. Domníváme se ovšem, že gramatickým výkladem pojmu umožnit zastříti původ lze dospět k závěru, že se nejedná pouze o jednání, které je v rozporu s předpisy upravujícími povinnost doložit původ věci. Obecně vzato nelze zřejmě tvrdit, že předpisy upravující povinnost doložit původ věci se budou vztahovat na všechny věci, zejména bez ohledu na jejich hodnotu. Zastření zjištění původu věci bylo v novele chápáno jako porušení povinnosti umožnit příslušným orgánům zjištění původu věci.

Ust. § 251a je koncipováno jako úmyslný trestný čin. Pachatel tohoto trestného činu musí vědět, že věc pochází z trestného činu. Znalost tohoto faktu je podmínkou trestnosti. Domnívám se, že není rozhodující, zda tak činí ve vztahu k pachateli hlavního trestného činu nebo jiné osobě, která věc získanou trestným činem od pachatele obdržela. Typickým příkladem může být právě podílník, který na sebe převedl věc, kterou pachatel hlavního trestného činu získal.

Mám za to, že je možno rozlišovat následující typické situace:

I. Pachatel hlavního trestného činu po spáchání legalizuje původ takto získané věci, či věci.

Pro posouzení daného případu nacházím v Komentáři k trestnímu zákonu názor, že není důvodu uvažovat o samostatném trestním postihu pachatele hlavního trestného činu za zahlazení činu, neboť zakrývací machinace jsou s hlavním činem spolu potrestány. Uvedený názor zřejmě za zakrývací machinace považuje i zakrytí původu věci získané trestným činem.

S tímto názorem nelze zcela souhlasit. Domnívám se, že je nutno rozlišovat dvě základní situace.

V první půjde o to, že si pachatel předsevzal spáchání trestného činu a zahlazení původu věci, jichž tímto trestným činem nabyl. Jedná se zřejmě o jakési quasi pokračování. Jednání pachatele by se posoudilo proto obdobně, tedy jako jeden skutek *de iure*¹. Skutečnost, že pachatel při zahlazování využil své dřívější kriminální zkušenosti či příznivých objektivních faktorů je možno posoudit podle ust. § 34 tr. z. jako přitěžující okolnost v zákoně neuvedenou.

Ve druhé situaci půjde o to, že pachatel zamýšlí spáchat trestný čin a teprve po jeho spáchání se rozhodne pro zahlazení původu věci tímto trestným činem získané. Útok či útoky pachatele vůči témuž předmětu útoku netvoří součást jediného skutku *de iure*. Proto je zřejmě žádoucí tyto skutky kvalifikovat samostatně. Platná právní úprava však takové řešení nedovoluje.

II. Pachatel hlavního trestného činu pomocí další osoby či osob legalizuje původ věci získané trestnou činností.

V zásadě je možno rozlišovat dvě situace.

Pokud osoba rozdílná od pachatele hlavního trestného činu na sebe nebo jiného převede věc, která byla získána trestným činem spáchaným jinou osobou nebo to, co bylo za takovou věc opatřeno, je možno takové jednání postihnout jako trestný čin podílnictví.

Jestliže „legalizace“ původu věci získané trestnou činností nemá charakter podílnictví, je možno vždy uvažovat o postihu dle ust. § 251a jako zvláštní formy nadřozování.

V této souvislosti však lze uvažovat i o postihu podílníka podle ustanovení § 251a tr. z., neboť z uvedeného ustanovení vyplývá, že této zvl. formy nadřozování se lze dopustit jak vůči pachateli či spolupachateli hlavního trestného činu, tak i vůči podílníkovi.

Fakt, že hlavní pachatel využil k legalizaci původu věci další osoby bude u hlavního pachatele posouzen jako obecná přitěžující okolnost dle ust. § 34 tr. z. Domnívám se, že by bylo vhodné uvažovat též o možnosti samostatného trestněprávního

posouzení takového jednání hlavního pachatele. Argumentuji především tím, že využití další osoby k legalizaci původu věci předpokládá ze strany pachatele hlavního trestného činu další samostatné jednání uskutečněné po spáchání trestného činu. Toto jednání zahrnuje především úmysl směřující k legalizaci původu věci při využití pomoci další osoby (tedy její vyhledávání, dohoda, atd.).

Z tohoto hlediska se využití ust. § 34 tr. z. může jevit jako nedostačující.

Sub specie účelu takového řešení je zřejmě vhodné uvažovat o samostatném postihu v případech, kdy věci pocházejí z obchodu s omamnými psychotropními látkami nebo jiného zvlášť závažného trestného činu.

Z ust. § 251a odst. 1 tr. z. vyplývá, že k trestnosti se nepožaduje získání majetkového či jiného prospěchu ze strany pachatele. Případné získání majetkového prospěchu v případech, kdy dosahuje hranice tzv. značného prospěchu, ve smyslu ust. § 89 odst. 14 tr. z. tedy částky nejméně Kč 100.000,- je možno jednání posoudit podle odst. 2, stejně jako případy, kdy je čin uvedený v odst. 1 spáchán výdělečně nebo jde-li o pachatele jako člena organizované skupiny.

Podle odst. 3 se trestnost jednání zvyšuje v případech, kdy je čin spáchán v souvislosti k věcem, pocházejícím z obchodu s omamnými nebo psychotropními látkami nebo jiného zvlášť závažného trestného činu.

Domnívám se, že by bylo vhodné uvažovat o možnosti zařadit některé kvalifikované formy zastření původu nebo zjištění původu věci do odstavce druhého jako kvalifikovanou skutkovou podstatu a rozšířit tak dosah stávající kvalifikované skutkové podstaty obsažené v tomto druhém odstavci. Důvodem pro tento návrh je zejména skutečnost, že vyšší společenská škodlivost kvalifikovaných forem zastření původu nebo zjištění původu věci je nepochybná. Za kvalifikované formy lze např. považovat ty, jež souvisí s erudiicí pachatele, využitím jeho postavení či funkce. V této souvislosti mám na mysli především bankovní úředníky, burzovní makléře, resp. i management podniků.

B.

Procesněprávní aspekty (vybrané)

Prolomit bankovní tajemství a zabezpečit zjišťování údajů v daňovém řízení ještě před zahájením trestního stíhání při pátrání po špinavých penězích navrhne ministr spravedlnosti J. Novák. Takové a podobné proklamace zaznívaly v denním tisku v průběhu celého roku 1993².

Důvodem tohoto přístupu byl jednak zájem o řešení problému špinavých peněz i fakt, že do novelizace právní úprava obsažená především v ust. § 8 odst. 2 trestního řádu umožňovala vyžadovat údaje, které jsou jinak předmětem bankovního tajemství až po zahájení trestního stíhání.

²Rychlý, T.: Ministr Novák chce usnadnit zjišťování špinavých peněz Rudé Právo, 8. 6. 1993, s. 2

¹Solnař, V.: Základy trestní odpovědnosti Academia, Praha 1972, s. 243

V přípravném řízení je mohl vyžadovat prokurátor, vyšetřovatel a vyhledávací orgán pouze se souhlasem prokurátora. V řízení před soudem byl oprávněn takové údaje vyžádat předseda senátu.

Je proto potřebné ukázat, jak se tyto názory projeví v přijaté právní úpravě, tedy v novele trestního řádu, – provedené zákonem č. 292/93 Sb., kterým se doplňuje zákon č. 141/61 Sb., zákon č. 21/1992 Sb. o bankách a zák. č. 335/1991 Sb. o soudech a soudcích.

Požadavek na prolomení bankovního tajemství a získání informací o daňovém řízení již před zahájením trestního stíhání je jistě racionální a odůvodněný snahou vytvářet podmínky pro kontrolu kriminality.

V čem spočívá problém? K podání vysvětlení je třeba objasnit několik základních pojmů.

Trestní řízení je podle ust. § 12 odst. 10 definováno jako řízení podle trestního řádu. Trestní stíhání pak úsek od zahájení trestního stíhání až do právní moci rozsudku, příp. jiného rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení ve věci samé. Přípravným řízením pak úsek od zahájení trestního stíhání, případně od provedení nedokladných nebo neopakovatelných úkonů (§ 160 odst. 1, 2) do podání obžaloby, postoupení věci, přerušení nebo zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby.

Z podaného vyplývá, že před zahájením trestního stíhání existuje úsek trestního řízení v němž se postupuje podle trestního řádu, má však jiný účel než samotné trestní stíhání.

Trestní stíhání je zahajováno v případě nasvědčujících-li zjištěné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba. Z uvedeného je však zřejmé, že je třeba zjistit určité množství informací, tyto vyhodnotit a teprve poté rozhodnout, zda zjištěné skutečnosti nasvědčují spáchání trestného činu či nikoliv.

Jaké možnosti ke zjištění těchto nezbytných údajů dává trestní řád? V hl. X. trestního řádu je upraven „Postup před zahájením trestního stíhání“. V rámci tohoto úseku trestního řízení orgány činné v trestním řízení přijímají oznámení o spáchání trestného činu, přičemž k prověření získaných údajů opatřují potřebné podklady, nezbytná vysvětlení, zjišťují a zajišťují stopy trestného činu. A právě v tomto úseku je mnohdy nezbytné zjistit bankovní a daňové informace. Takové údaje totiž mohou mít zásadní vliv na rozhodování orgánů činných v trestním řízení, zda tu existují skutečnosti předvídané v ust. § 160 tr. z., tedy jsou-li zde důvody pro zahájení trestního stíhání.

Připomeňme si o jaké údaje se jedná.

– Bankovní tajemství

Pokud se týká právní úpravy na úseku bankovního tajemství je třeba zdůraznit, že základní právní předpis představuje zákon č. 21/1992 Sb. o bankách v platném znění. Bankovní tajemství je upraveno v části osmé. Ke škodě věci není však pojem bankovního tajemství v zákoně vymezen. Podle ust. § 37 banky poskytují klientům služby

na základě smlouvy. Banka je povinna požadovat prokázání totožnosti klienta u každého obchodu, jehož hodnota převyšuje 100.000,- Kč a při pronájmu bezpečnostních schránek.

Podle ust. § 38 odst. 1 zákona se vztahuje bankovní tajemství na všechny bankovní obchody, peněžní služby bank včetně stavů na účtech a depozit. Podle odstavce druhého téhož ustanovení je banka povinna podat osobám pověřeným výkonem bankovního dohledu zprávu o všech záležitostech, které jsou předmětem bankovního tajemství. Podle odstavce třetího zprávu o záležitostech klienta, které jsou předmětem bankovního tajemství podá banka bez souhlasu klienta jen na písemné vyžádání:

- a) soudu pro účely občanského soudního řízení,
- b) orgánu činnému v trestním řízení při trestním stíhání,
- c) finančnímu orgánu ve věci daňového řízení, jehož je klient účastníkem.

Písemné vyžádání musí obsahovat údaje, podle nichž banka může příslušnou záležitost identifikovat.

Údaje získané v daňovém řízení

Daňové řízení je upraveno zákonem č. 337/1992 Sb. o správě daní a poplatků v platném znění. Údaje získané v daňovém řízení a kryté povinnou mlčenlivostí vymezuje zákon v § 24 velmi široce obecně a příkladmo. Jedná se o údaje daňových subjektů osobních i související s podnikáním. Vzhledem k rozsahu oprávnění seznámat se s těmito údaji zákon poměrně přesně stanoví povinnosti pracovníkům správce daní a sankce za jejich porušení. Tak podle § 24 odst. 3 zákona mohou pracovníci správce daně:

- informovat získané v daňovém řízení poskytnout jinému pracovníku téhož nebo jiného správce daně, dále pak odvolacímu orgánu nebo soudu, projednávají-li tyto orgány opravný prostředek v daňové věci nebo výkon exekuce,
- poskytovat informace nadřízeným orgánům i v případech vyřizování stížností daňových subjektů, při odborném posuzování jednotlivých případů a při jejich dohlídkové činnosti vykonávané u správce daně,
- zobecněné informace získané při výkonu správy daní poskytnout ministerstvu, aniž by byly uváděny konkrétní daňové subjekty, jichž se informace týkají tyto zobecněné informace může ministerstvo poskytovat i jinému orgánu, pokud tak stanoví zvláštní zákon,
- povinnosti zachovávat mlčenlivost mohou být třetí osoby zúčastněné na daňovém řízení a pracovníci daňového orgánu daňovým subjektem zproštěni pouze písemně, s uvedením rozsahu a účelu,
- povinnosti zachovávat mlčenlivost se nelze dovolávat vůči orgánům konajícím trestní řízení ohledně trestného činu zkrácení daně nebo jiného obdobného trestného činu,

- za porušení povinnosti zachovávat mlčenlivost se považuje i využití vědomostí získaných v daňovém řízení nebo v souvislosti s ním pro jednání přinášející prospěch osobě zavázané touto povinností nebo osobám jiným a nebo jednání, která by způsobila někomu újmu,
- bez uvádění konkrétních údajů, zejména jmenných, může pracovník správce daně využívat zobecněné informace při vědecké, publikační a pedagogické činnosti,
- správce daně odpovídá za vytvoření podmínek pro zachovávání mlčenlivosti podle odstavce 1. To platí i při využívání a umožnění přístupu do údajů evidovaných pomocí výpočetní techniky.

Sankce za porušení povinnosti zachovávat mlčenlivost je upravena v § 25 zákona podle něhož za porušení povinnosti zachovávat mlčenlivost (§ 24), pokud nejde o čin přísněji trestný, lze pracovníkovi správce daně, popřípadě třetí osobě, která byla jakkoliv účastna na daňovém řízení, uložit pokutu až do výše 250.000 Kčs.

Zákon obsahuje ustanovení o součinnosti (ust. § 34) podle něhož jsou:

- soudy, jiné státní orgány a notáři v případech, kdy předmět řízení před nimi je podle zvláštních předpisů zdaňován, povinni poskytnout správci daně údaje potřebné pro vyměření a vymáhání daně,
- státní kontrolní orgány povinny sdělovat správcům daně výsledky kontrol, pokud mají vztah k daňovým povinnostem,
- státní a jiné orgány a právnické osoby, které z úřední povinnosti anebo vzhledem k předmětu své činnosti vedou evidenci osob a jejich majetku, povinny na výzvu správce daně sdělit údaje potřebné k vyměření a vymáhání daní, pokud zvláštní zákony nestanoví jinak,
- osoby, které mají listiny a jiné věci, jež mohou být důkazním prostředkem při správě daní, povinny na výzvu správce daně listiny a jiné věci vydat nebo zapůjčit k ohledání, pokud zvláštní zákony nestanoví jinak,
- právnické osoby, které provádějí úhrady za výkony a za přenechání majetkových předmětů a práv fyzickým osobám, a při těchto úhradách nesrážejí daň, povinny uskutečněné úhrady oznamovat svému místně příslušnému správci daně, pokud vyplacená částka přesáhne 200 Kčs v kalendářním čtvrtletí v oznámení se uvede jméno a bydliště fyzické osoby, vyplacená částka, den výplaty a důvod platby oznámení se zašle vždy do třiceti dnů po uplynutí kalendářního čtvrtletí,
- banky povinny sdělovat na písemné vyžádání správce daně čísla bankovních účtů, jejich vlastníky, stavy účtů a jejich pohyb a údaje o úvěrech a vkladech,
- pošty povinny na výzvu správce daně sdělovat zejména totožnost osob, které mají pronajaty poštovní přihrádky a údaje o počtu tam došlých zásilek a jejich odesílatelích, úhrn částek docházejících poštou daňovému subjektu nebo na jeho poštovní přihrádku, totožnost příjemce zásilek poste restante nebo umožnit správci daně tyto údaje získat na poště a správnost údajů sdělených poštou na místě prověřit,

- orgány spojuj povinný sdělovat správci daně na jeho výzvu totožnost uživatelů telefonních, dálnoispisných a telefaxových stanic, kteří nejsou uvedeni ve veřejně dostupných seznamech,
- pojišťovny povinny sdělovat správcům daně výplaty pojistných plnění nahrazujících příjem nebo výnos do třiceti dnů ode dne plnění,
- vydavatelé tisku povinni sdělit správci daně na jeho výzvu jméno nebo název a adresu objednavatele inzerátu uveřejněného pod značkou,
- veřejní přepravci na výzvu správce daně povinni sdělovat zejména odesílatele a adresáty a skutečné příjemce jimi přepravovaných nákladů, jakož i údaje o době přepravy, množství přepravovaného zboží, charakteru zásilky a případně další bližší údaje, pokud jim budou známy.

Novela trestního řádu se tohoto problému dotkla. Podle ust. z. 8 odst. 2 tr. ř. lze údaje, které jsou jinak předmětem bankovního tajemství a v řízení o trestném činu krácení daně nebo jiném obdobném činu i údaje získané v daňovém řízení, smí v přípravném řízení požadovat se souhlasem soudce státní zástupce. V řízení před soudem může takové údaje požadovat předseda senátu.

Z uvedeného vyplývá:

- a) údaje kryté bankovním tajemstvím nemohou orgány činné v trestním řízení před zahájením trestního stíhání vyžadovat,
- b) údaje kryté bankovním tajemstvím může v rámci přípravného řízení vyžadovat státní zástupce pouze se souhlasem soudce, a to bez ohledu na fakt pro jaký trestný čin je trestní stíhání vedeno, vyžadovat lze údaje vždy, pokud je to pro dosažení účelu řízení nezbytné,
- c) údaje kryté bankovním tajemstvím může v rámci řízení před soudem požadovat předseda senátu, a to bez ohledu na fakt pro jaký trestný čin je trestní stíhání vedeno, vyžadovat lze údaje vždy, pokud je to pro dosažení účelu řízení nezbytné,
- d) údaje získané v rámci daňového řízení nemohou orgány činné v trestním řízení vyžadovat před zahájením trestního stíhání,
- e) údaje získané v rámci daňového řízení může v rámci přípravného řízení vyžadovat státní zástupce pouze se souhlasem soudce, a to pouze v případě, že se jedná o řízení o trestném činu krácení daně nebo jiném obdobném činu,
- f) údaje získané v rámci daňového řízení může v rámci řízení před soudem požadovat předseda senátu, a to pouze v případě, že se jedná o řízení o trestném činu krácení daně nebo jiném obdobném činu.

Z podaného je patrné, že novela trestního řádu nepřinesla tak dlouho proklamovaná pravidla pro prolomení bankovního tajemství, popř. též údajů získaných v rámci daňového řízení již před zahájením trestního stíhání. Orgány činné v trestním řízení tedy nemají možnost v rámci postupu před zahájením trestního řízení tyto údaje zjišťovat.

To se může velmi významně projevit právě v otázce zahájení trestního stíhání. V podstatě si lze představit dvě krajní situace:

Trestní stíhání bude zahajováno výlučně účelově s cílem zjistit informace kryté bankovním a „daňovým“ tajemstvím. Po jejich zjištění může dojít k zastavení trestního stíhání, neboť orgán činný v trestním řízení dospěje k závěru, že v posuzovaném jednání není spatřován trestný čin.

Trestní stíhání nebude zahajováno účelově a nebudou zde další skutečnosti odůvodňující trestní stíhání uvedených informací. Tedy trestní stíhání nebude zahájeno vůbec a proto se nepodaří odhalit závažnou trestnou činnost.

V praxi se tak vytvoří jisté „administrativní praktikum“, jež bude působit indifferenčně podle místních podmínek.

Vzhledem k těmto argumentům mám za to, že novela přinesla pouze částečné řešení problému. V proklamovaných slibech naprosto zklamala.

Oproti stávající právní úpravě došlo dále v podstatě ke „zprůsnění“ podmínek pro vyžadování údajů krytých bankovním či daňovým tajemstvím. Vyžádání se vždy váže na souhlas nezávislého orgánu, jímž je buď soudce pro úsek přípravného řízení nebo předseda senátu v řízení před soudem.

Fakt, že podmínky prolomení bankovního či „daňového“ tajemství je upraveno v trestním řádu velmi jednoznačně o a využití této zákonné výjimky rozhoduje nezávislý orgán, tedy soud lze ovšem hodnotit pozitivně.

Novela v tomto směru přinesla rozšíření prolomení tajemství i na údaje získané v rámci daňového řízení za podmínky, že se vede trestní stíhání pro trestný čin zkrácení daně či jiný obdobný čin.

Zůstává tedy otázkou, proč zákonodárce tento poměrně racionální přístup nevyužil i pro úsek před zahájením trestního stíhání? Odpověď na takto položenou otázku je obtížná. Lze se pouze domnívat, že při úvahách o legislativním řešení problému zřejmě převládl názor, že je nezbytné zachovat ochranu informací a výjimky stanovit až v případech, kdy jsou pro to závažné důvody. Za závažné důvody pak zákonodárce považuje trestní stíhání.

Na straně druhé ze zákona o správě daní a poplatků vyplývá, že daňové řízení je zřejmě daleko závažnější či pro stát důležitější. Zde se zákonodárce rozhodl v rámci ust. § 34 zákona uložit všem subjektům takový rozsah součinnosti, že doslova padá jakékoliv tajemství (např. tajemství přepravovaných zpráv – osoby, které mají listiny a jiné věci, jež mohou být důkazním prostředkem při správě daní, povinny na výzvu správce daně listiny a jiné věci vydat nebo zapůjčit k ohledání, pokud zvláštní zákony nestanoví jinak) dále jsou stanoveny povinnosti poštám, orgánům spojů, veřejným přepravcům a dalším. Zákonodárce se nerozpakuje pro účely fisku učinit doslova vše, a možná více než je vlastně nutné. Je to zájem státu. Na straně druhé při úvaze o metodách a prostředcích boje s trestnou činností, tehdy, když má zabezpečit ochranu zájmů svých občanů tak váhá co vlastně učinit. Kritické? Ano. Myslím však, že ku prospěchu věci samé.

Úvahy de lege ferenda

A) Oblast trestněprávní (vybrané aspekty)

Na základě rozboru ust. § 251 a tr. z. jsem dospěl k závěru, že bude vhodné zvážit možnost formulace tzv. kvalifikovaných forem zastření původu nebo zjištění původu věci jako důvodů pro zprůsnění trestního postihu. Doporučuji vyjádřit tyto kvalifikované formy prostřednictvím kvalifikované skutkové podstaty, která by byla obsažena v odstavci druhém citovaného ustanovení.

Dále navrhuji zvážit možnost postihu jednání pachatele hlavního trestného činu v případě, kdy legalizuje původ věci pomocí další osoby jako další skutek de iure hlavního pachatele, a to nejméně v případech, kdy se jedná o věci pocházející z obchodu s omamnými nebo psychotropními látkami nebo jiného zvlášť závažného trestného činu.

Pokud se týká poměru ust. § 251 a § 251a tr. z. mám za to, že ust. § 251a tr. z. představuje zvl. formu nadřezování ve vztahu k hlavnímu pachateli i podílníkovi.

Vztah podílnictví a zvl. formy nadřezování pak zřejmě nevyklučuje jednočinný souběh ust. § 250 a § 251a tr. z.

B) Oblast trestněprocesní (vybrané aspekty)

Prolomení bankovního a daňového tajemství ještě před zahájením trestního stíhání je potřebné především pro naplnění účelu trestního řízení a vytvoření legislativních předpokladů pro boj s praním špinavých peněz či dalšími formami organizované kriminality. Mám za to, že je vysoce rozumné vázat prolomení bankovního či daňového tajemství na souhlas nezávislého orgánu, tedy soudu i v případě bude-li tato prováděna i před zahájením trestního stíhání, tedy v rámci postupu před zahájením trestního stíhání. Souhlas soudu představuje nepochybně onu „garanci“ zákonnosti takového postupu.

Navrhované řešení pak nepochybně vyloučí vznik deformací institutu zahájení trestního stíhání a bude též účinným prostředkem ke zjišťování skutečností na jejichž základě pak lze odpovědně rozhodnout o zahájení trestního stíhání³

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem doporučuji, aby bylo ust. § 8 odst. 2 tr. ř. doplněno.

* * *

³Nett, A.: Praní špinavých peněz, Právnícké sešity č. 18, MU Brno, 1993

SUMMARY

Money Laundering and the Criminal Court Order Amendment

Criminal law aspects of the issue of money laundering were dealt with in the Czech Republic in the Criminal Code amendment No.557/1991 Coll., effective as of January 1, 1992. Criminal Code § 251 was supplemented by § 251a, the provision of which deals with other forms of participation meant to legalize material profits coming from drug trafficking or any other serious crime.

Procedural aspects were dealt with by the Criminal Court order amendment No.292/1993 Coll., supplementing the Act No.141/1961 Coll., Act No.21/1992 Coll., On Banks and the Act No.335/1991 Coll., On Courts and Judges. According to the provision of the Criminal Court Order § 8 par. 2 the information otherwise subject to bank secrecy, in the proceedings on the crime of tax evasion or any similar crime also the information obtained in tax proceedings, may be required in the preliminary proceedings by the state attorney with the consent of the judge, in the proceedings before the court such information may be required by the chairman of the senate.

It is considered to be necessary to supplement the provision of the Criminal Code § 251a by the qualified forms of disguising and revealing the origin of a thing and make the punishment therefor more severe. Furthermore it is recommended to enable to breach bank and tax secrecy even before the beginning of a proceeding.